

УДК 1(091):167.2

DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-1-11>**Соболєвський Павло Андрійович**

кандидат філософських наук,
докторант кафедри історії філософії філософського факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 64/13, Київ, Україна
orcid.org/0009-0002-6894-7244

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ФІЛОСОФІЇ ПОВСЯКДЕННОЇ МОВИ ЗАДЛЯ ПОДОЛАННЯ МЕРЕОЛОГІЧНОГО АРГУМЕНТУ ПРОТИ ФІЛОСОФІЇ РОЗУМУ

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку когнітивних наук вчені опрацьовують великий масив емпіричних даних, намагаючись пояснити когнітивні явища через дослідження різних станів та процесів у мозку. Одним із ключових завдань нейронаукових досліджень є емпіричне окреслення характеристик нервової системи, що передбачає верифікацію фактів стосовно її морфологічної організації та функціонального устрою. Когнітивна нейронаука спрямована на побудову пояснювальних моделей нервових механізмів, які забезпечують перцептивні, когнітивні, емоційні та вольові акти. Верифікація таких моделей відбувається шляхом експериментального аналізу.

Водночас розв'язання низки концептуальних проблем, зокрема осмислення природи понять «мислення», «пам'ять», «уява», а також аналіз логічних зв'язків між ними (наприклад, між сприйняттям і відчуттям, свідомістю та самосвідомістю), потребує філософського підходу. До компетенції філософії також належить вивчення структурних і міжрівневих відношень між концептуальними доменами, такими як співвідношення психологічного та нейронного, ментального та поведінкового, а також подолання мереологічного аргументу, коли властивість системи намагаються пояснити через властивості складових елементів. Таким чином філософи мають надати методологічну основу для подальших міждисциплінарних досліджень в галузі нейронауки.

Мета. Визначити перспективи та можливість застосування напрацювань аналітичної філософії, зокрема філософії повсякденної мови, для подолання мереологічного аргументу проти когнітивних наук.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на застосування загальнонаукових методів дослідження, а саме аналіз, синтез, узагальнення для уточнення головних положень філософії повсякденної мови як можливого знаряддя для подолання мереологічного аргументу у когнітивній науці.

Результати. У статті уточняється проблематика мереологічного аргументу, зокрема наводиться критика спроб нейронауки пояснити психологічні явища виключно через мозкові процеси. Наголошується, що така методологічна позиція призводить до появи концептуальних помилок. Стверджується, що результати філософії повсякденної мови, як однієї з основних течій аналітичної філософії ХХ ст., можуть бути застосовані для подолання мереологічного аргументу у когнітивній науці.

Ключові слова: когнітивні науки, філософії повсякденної мови, мереологічний аргумент, аналітична філософія ХХ ст., філософія розуму.

Вступ. Сучасна філософія розуму визначається двома ключовими тенденціями. По-перше, домінує переконання, що її дослідження мають бути нерозривно пов'язані з науковими підходами до вивчення свідомості. По-друге, основним завданням філософії розуму вважається формулювання натуралістичної концепції, узгодженої з актуальними науковими результатами.

Мета та завдання. Визначити ключові переваги застосування методології філософії повсякденної мови задля подолання мереологічного аргументу проти філософії розуму, довести припущення, що прагнення філософії розуму до науковості підриває саму можливість її натуралістичного пояснення.

Методи дослідження. Було застосовано загально наукові методи пізнання: аналіз, синтез, узагальнення для уточнення ключових ідей і концепцій, що мали вплив на формування методу

філософії повсякденної мови як стратегії захисту проти мереологічного аргументу для філософії розуму.

Результати дослідження. У статті наводиться критика спроб нейронауки пояснити психологічні явища виключно через мозкові процеси, наголошуючи, що такі підходи часто містять концептуальні помилки. Стверджується, що пояснення розуму потребує чіткого філософського аналізу понять, а не лише емпіричних досліджень. Філософія повсякденної мови, започаткована роботами пізнього Л.Вітгенштайна, допомагає уникати помилкових ототожнень між нейрофізіологічними процесами та ментальними станами, вказуючи, що психологічні предикати належать тільки людям.

М.Бенет (M. R. Bennett) та Е.Хакер (E. M. S. Hacker) у 2003 році опублікували роботу «Філософські основи нейронауки» (Philosophical foundations of neuroscience). У вступній частині вони зазначали: «Філософські основи нейронауки представляють плоди спільного проекту між нейробіологом і філософом. Це пов'язано з концептуальними основами когнітивної нейронауки – основами, створеними структурними зв'язками між психологічними концепціями, залученими до досліджень нейронних основ когнітивних, емоційних і вольових здібностей людини. Дослідження логічних зв'язків між поняттями є філософським завданням» [1, с. 1].

Аспекти дослідження, що сприяють висвітленню механізмів мозкової діяльності, належить до сфери нейронауки. Відповідно, дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході. З огляду на необхідність розуміння нейронних структур і процесів, які лежать в основі сприйняття, мислення, пам'яті, емоцій та поведінки, особливе значення має чіткість понять і категорій, що використовуються.

Аналіз сучасної нейронауки виявляє певні труднощі, пов'язані із застосуванням психологічних концепцій у дослідженні мозкової діяльності. Зокрема, проблематичними є питання інтерпретації тверджень нейробіологів щодо взаємозв'язку між мозком і свідомістю, розуміння того, яким чином експериментальні дані нейронауки висвітлюють психологічні здібності.

Попри значний прогрес когнітивної нейронауки, залишається низка невіршених теоретичних проблем. Одним з завдань нейронауки є визначення емпіричних характеристик нервової системи, зокрема встановлення фактів щодо нейронних структур і функцій. Когнітивна нейронаука, у свою чергу, має на меті пояснення нервових механізмів, що забезпечують перцептивні, когнітивні, афективні та вольові процеси. Перевірка таких пояснювальних моделей здійснюється на основі емпіричних досліджень. Однак концептуальні питання, зокрема щодо природи понять «розуму» і «пам'яті», «мислення» та «уяви», аналізу логічних взаємозв'язків між ними (наприклад, між сприйняттям і відчуттям, свідомістю та самосвідомістю), а також вивчення структурних відношень між різними концептуальними сферами (такими як взаємозв'язок психологічного та нейронного, ментального та поведінкового) належать до компетенції філософії.

Дж. Триг (Jonathan Trigg) у статті «Філософія повсякденної мови як натуралістична філософія» (The Philosophy of Ordinary Language Is a Naturalistic Philosophy) висуває припущення: «Філософські концепції, що узагальнюють результати когнітивних досліджень або пропонують їх концептуальну реконструкцію, не відіграють суттєвої ролі в побудові натуралістичної моделі розуму. Натомість філософський внесок у цю проблематику розглядається як негативний або терапевтичний, спрямований на усунення концептуальних непорозумінь, що виникають через помилкове використання повсякденної мови в теоретичних дискусіях» [10, с. 198].

Методологія філософії повсякденної мови дає змогу розглядати традиційні проблеми філософії розуму як такі, що значною мірою зумовлені некоректним тлумаченням повсякденних мовних виразів, а не недосконалістю психологічних концепцій або таємничістю ментальної реальності. Такий філософський аналіз має знижувати ризик концептуальної плутанини у сфері нейронауки та когнітивних науках.

Поняття людини, а також пов'язані з ним концепції мислення, розглядаються як фундаментальні для успішного натуралістичного підходу. Представлена аргументація відповідає на можливі заперечення з боку філософів, які фіксують чітку межу між філософським та науковим дослідженням розуму. У разі успіху, це повинно показати, що філософи, віддані натуралізації

розуму, мають підстави поставити під сумнів нині дуже поширене переконання Куайна про те, що філософія є продовженням науки (сцієнтизму).

Більш точно це сформулював Дж. Фенел (John Andrew Fennel) у роботі «Сцієнтизм, онтологія та моральність: відновлення моральних знань» (Scientism, Ontology, and Morality: Reclaiming Moral Knowledge): «Сцієнтизм Куайна ґрунтується на відмінності між його тезою про недостатню визначеність теорії даними та його теорією невизначеності перекладу. Куайн стверджує, що немає фактів для перекладу, але є факти для фізичної теорії. Потім він виступає за сцієнтизм, закликаючи науку очистити онтологію повсякденної мови, щоб ми говорили лише з онтології фізичних об'єктів» [3, с.6].

Зазначений аргумент має значення не лише у контексті відповідності сучасним концепціям філософії розуму, когнітивної науки та нейронауки. Оскільки він стосується легітимності усталеного уявлення про людину, його значущість також поширюється на етичну сферу. Загальноприйнятою є думка, що головною перешкодою для формування повністю натуралістичного пояснення розуму є небажання відмовитися від усталених етичних та політичних способів мислення щодо людської природи. Аргумент проти сцієнтизму, який розглядається в межах цієї статті, покликаний продемонструвати хибність такого припущення.

Основний наслідок запропонованого підходу полягає у тому, що лише за умови збереження відданості цим етичним та політичним концепціям, зокрема традиційному уявленню про людину, на яке вони спрямовані, стає можливим розвиток послідовного й обґрунтованого натуралізму. Ідея про необхідність включення до філософії розуму останніх досягнень нейронауки та когнітивних наук (психології, лінгвістики, інформатики, штучного інтелекту, робототехніки тощо) безпосередньо пов'язана з припущенням, що саме ці науки, спільно або окремо, мають забезпечити вирішення традиційних філософських проблем свідомості.

Як твердження про те, що філософія розуму повинна бути науковою, так і припущення, що науки про розум мають набувати філософського характеру, ґрунтуються на дискусійному квайнівському холізмі, у межах якого заперечується різке розмежування між концептуальними та емпіричними істинами. Незважаючи на те, що Л.Вітгенштайн заперечував традиційне розуміння концептуальних істин як описів необхідної структури реальності, розглядаючи їх як граматичні пропозиції, що фіксують правила вживання мовних виразів, його позиція була далекою від холізму В.Квайна.

Одна з найбільш радикальних розбіжностей між філософією В.Квайна та підходом Л. Вітгенштайна полягає у тому, що перший розглядає мову як своєрідну теорію, насичену «онтологічними зобов'язаннями», які підтверджуються чи спростовуються не поодинці, а колективно, тоді як другий трактує мову як засіб спільної «форми життя», що слугує передусім практичним цілям, а не теоретичним.

Ф. Тонер у роботі «Л.Вітгенштайн про форми життя: короткий вступ» (Wittgenstein on forms of life: a short introduction) зазначав: «Поняття «форми життя» займає центральне місце в інтерпретації та оцінці пізньої філософії Л.Вітгенштейна. Ця концепція слугує фундаментальною основою для аналізу ключових категорій, зокрема значення й використання, правил та знання. Водночас термін «форма життя» зустрічається лише п'ять разів у «Філософських дослідженнях», що підкреслює його потенційно нетехнічний характер. У зв'язку з цим можна припустити, що поняття «форми життя» не стільки функціонує як вузькоспеціалізований термін, скільки відображає загальну спрямованість його пізньої філософської думки» [9, с. 14].

У сучасній філософії розуму концепція мови В.Квайна слугує підґрунтям для уявлення, згідно з яким звичайні мовні висловлювання про психологічні явища (зокрема, віру чи бажання) розглядаються як складові або прояви повсякденної теорії розуму, що потенційно підлягає заміні науковими теоріями мозку, вільними від посилення на фіктивні психічні стани та події. Ступінь радикальності цієї концепції варіюється залежно від того, чи вважаються повсякденні психологічні уявлення такими, що потребують лише модифікації, або ж підлягають цілковитій заміні технічними концепціями, розробленими в межах нейронауки.

Дж. Тріг уточнює: «Якщо прийняти подібний опис звичайних способів говорити про себе, це може сприяти ізоляції філософії свідомості та нейронауки від будь-якої критики, що спирається на традиційні психологічні концепції. Заперечення, наприклад, того, що ні мозок, ні його частини не можуть бачити, вірити, інтерпретувати, наказувати чи підкорятися, можуть зустрічати відповідь про можливість приписування їм цих властивостей за умови, що відповідні поняття отримують нові технічні значення в межах нейронауки або когнітивної науки» [10, с. 199].

Водночас прийняття такого погляду на звичайну психологічну мову може створювати труднощі у визначенні предмета дослідження у філософії свідомості та нейронауці. Це зумовлено тим, що, принаймні у сучасному стані, такий підхід вимагає не лише згадування, а й активного використання психологічних концепцій, які, з огляду на їхню власну природу, не мають легітимного застосування в цих дисциплінах. Виникає напружена ситуація між прихильниками описової, неревізієвої методології у філософії (яка передбачає чітке розмежування між концептуально-граматичним аналізом і емпіричними дослідженнями) та прибічниками пояснювальної, ревізієвої методології, що передбачає безперервність між філософією та наукою.

Проблема статусу звичайних мовних і мисленнєвих практик набуває особливого значення у зв'язку з питанням про поняття людини. Це поняття відіграє ключову роль у звичайній психологічній мові, оскільки саме про людей, а не про розум, мозок чи його частини, зазвичай говорять як про суб'єктів переконань, бажань, сприйняття, мислення, уявлення та запам'ятовування. Даний факт дає змогу представникам філософії повсякденної мови висунути аргумент проти низки концепцій у сучасній філософії розуму, когнітивній науці та нейронауці, які передбачають приписування психологічних предикатів сутностям, відмінним від людей у звичному розумінні.

З цього погляду, подібні концепції слід розглядати не як хибні, а як безглузді, оскільки вони містять категоріальні помилки у приписуванні властивостей сутностям, які не можуть ані мати, ані не мати цих характеристик. «Аналогічно до того, як цифри не можуть бути ні гладкими, ні шорсткими, а битви – ні кольоровими, ні безбарвними, так і мозок або нейрони не можуть бути ні вдумливими, ні бездумними», – підсумовує Дж.Тріг [10, с. 200].

Філософія повсякденної мови дає змогу точніше окреслити помилки, пов'язані з приписуванням психологічних предикатів мозку. Зокрема, твердження про те, що мозок, нейрони або їхні системи мають думки чи переконання, розглядається як приписування предикатів частині об'єкта, які осмислено можуть належати лише цілому. Наприклад, саме людина як жива істота здатна бачити, розуміти чи запам'ятовувати, тоді як мозок або його частини не можуть бути ні зрячими, ні сліпими, ні скептичними, ні догматичними. Подібні твердження суперечать фундаментальним логічним принципам, що регулюють відношення між цілим та його частинами, й тим самим являють собою «мереологічну» помилку.

Обговорення цього типу помилок можна знайти в роботі П.Хакера (P.M.S. Hacker) «Людина, розум і машини» (Men, Minds and Machines), що вийшла друком у 1993 році. Філософ зокрема зазначає: «Можна поранити руку, але страждає не рука; це постраждала особа. Моя рука може боліти, але сама не болить; мені боляче, і це я завдав собі шкоди. Можливо, у мене болить рука, але в руці не болить великий палець. Я можу відчувати пульсуючий біль у своїй руці, але моя рука ні усвідомлює, ні не усвідомлює цього» [4, с. 149].

Озброєна потужним логічним принципом, що ґрунтується на очевидних фактах про повсякденне вживання мови, філософія повсякденної мови може претендувати на можливість спростування всіх позицій, що передбачають приписування психологічних предикатів сутностям, відмінним від людей. Однак у контексті сучасної філософії розуму, яка значною мірою перебуває під впливом холізму В.Квайна, діалектична ситуація є значно складнішою. Якщо розглядати звичайну психологічну мову як теоретичну конструкцію (і тим самим відкинути підхід філософії повсякденної мови на користь холізму В.Квайна), то виникає можливість заперечення правомірності традиційного приписування психологічних предикатів людям. У такому випадку визнається, що науки про психіку виходять із припущення, що мозок або його

частини є справжніми суб'єктами психологічних станів і подій, і в майбутньому це припущення буде емпірично підтверджене. З цієї перспективи існують лише дві можливі стратегії: або слід відмовитися від звичних форм розмови про людей, або їх слід замінити на розмови про мозок або його частини. Таким чином, передбачається, що звернення до фундаментальної структури реальності має перевагу над зверненням до повсякденного мовного вжитку.

Якщо дотримуватися тези про тотожність людини та мозку (або тези про тотожність розуму та мозку), то приписування психологічних предикатів мозку не є мереологічною помилкою. Ця позиція має значний вплив на сучасну філософію розуму та когнітивну науку і, ймовірно, пояснює той факт, що багато прихильників натуралізму залишилися нечутливими до аргументів, висунутих у новаторських дослідженнях Беннетта та Хакера.

Д.Денет (D. C. Dennett) в роботі «Частина когнітивної науки, яка є філософією» (The Part of Cognitive Science That Is Philosophy) підкреслює це наступним чином: «Вчені, ймовірно, завжди будуть терпіти сумніви філософів щодо мови та наполягання філософів на тому, щоб ретельно будувати шляхи від повсякденних термінів («віра», «мрія», «образ» тощо) до їхніх нейронаукових відповідників і потім назад до повсякденних термінів, але філософи не повинні піддаватися гіперпрагматичному елімінативізму вчених» [2, с. 235]

Подібний підхід вченого стикається принаймні з двома серйозними проблемами. По-перше, етичне та політичне мислення є глибоко вкоріненим у традиційному уявленні про людину як про самосвідому і принаймні частково раціональну істоту. Оскільки, на відміну від мозку або його частин, людина може володіти мозком, то якщо припустити, що людина насправді є лише мозком, то уявлення про людину як самосвідому та раціональну істоту виявляється хибним. Відповідно, концепції розуму, що ґрунтуються на подібних натуралістичних нейротеооріях, є несумісними зі звичайним етичним і політичним мисленням.

Д. Робінсон (Daniel N. Robinson) підкреслював: «Саме це завдання приймають Беннетт і Хакер, досліджуючи останні десятиліття тих концептуальних і лінгвістичних потрясінь, які зараховуються до числа найбільш незручних спадків «когнітивної нейронауки». Проект, який вони поставили перед собою, – це «прояснення концептуальної схеми дискурсу щодо здібностей людства та інших живих тварин» [8, с. 141]

У той час як частково раціональні тварини можуть володіти правами та обов'язками, а їхню поведінку можна оцінювати в категоріях доброзичливості чи жорстокості, експлуатації чи поваги, мозок, його частини або «когнітивні системи» такими властивостями не володіють. Водночас подібне заперечення має обмежену силу в контексті сучасної філософської дискусії. Теза про фундаментальну хибність традиційного етичного та політичного мислення і необхідність його корекції за допомогою майбутніх наукових відкриттів не тільки є прийнятною для багатьох сучасних філософів, а й, що характерно, здається їм навіть привабливою.

Другою, більш значущою проблемою є форма аргументації. Стверджується, що позиція, згідно з якою людина є мозком, тягне за собою або картезіанський дуалізм, або настільки радикальний ревізіонізм щодо природи особистості, що він фактично еквівалентний елімінативізму. Важливість цих позицій полягає в тому, що вони принаймні не узгоджуються, а можливо, навіть суперечать ідеї суворого натуралізму щодо розуму.

Аргумент базується на припущенні, що альтернативу цим крайнім позиціям може забезпечити вже наявне поняття особистості – поняття, імпліцитно присутнє у звичайних уявленнях та повсякденних практиках мовлення. Відсутність переконливих контраргументів проти цього підходу не має суттєвого впливу на його обґрунтованість. Детальний аналіз практик приписування психологічних предикатів різним видам живих істот свідчить про те, що такі приписування ґрунтуються на поведінкових критеріях: саме завдяки тому, що тварини роблять і що люди говорять і роблять, їм приписуються відповідні психологічні предикати.

Приписування таких предикатів сутностям, які принципово не здатні демонструвати відповідні форми поведінки, є безглуздим. Це стосується, зокрема, мовної та дискримінаційної (а загалом – раціональної) поведінки. Відсутність приписування психологічних предикатів неживим предметам (наприклад, деревам або столам) не зумовлена припущенням про відсутність у

них розуму, мозку чи внутрішнього життя, а радше ґрунтується на тому, що вони не мають і не можуть мати відповідної поведінкової компетенції.

Ці міркування безпосередньо пов'язані з концепцією особистості, згідно з якою особистість є сутністю, до якої застосовуються психологічні предикати. Оскільки критерії приписування таких предикатів є поведінковими, то й критерії особистості повинні бути поведінковими. Таким чином, особистість визначається як така, що володіє певним діапазоном інтелектуальних та вольових здібностей, які можуть проявлятися у поведінці або виражатися через неї.

Ключовий момент полягає в тому, що неможливо уявити ситуацію, за якої мозок або нейронні системи могли б демонструвати відповідну поведінку. Наприклад, твердження про те, що мозок може правильно використовувати займенник першої особи як критерій самосвідомості, не є більш правдоподібним, ніж припущення про те, що аналогічну лінгвістичну компетенцію може демонструвати печінка або легені. Найсуттєвішим із загальноприйнятих критеріїв особистості є володіння та використання комплексу переважно мовних здібностей, що дозволяють брати участь у спільній «формі життя».

Володіння такими здібностями має бути виявлене через поведінкові прояви – поведінку, що є інтерактивною, принаймні частково раціональною і включає коректне використання займенника першої особи. Жодна сутність, яка принципово не здатна демонструвати таку поведінку у звичних обставинах, не може вважатися особистістю. Якщо це твердження правильне і якщо неможливо уявити, що мозок може поводитися або навчитися поводитися подібним чином, що необхідно для участі в спільному мовному житті, то теза про тотожність людини і мозку вимагає відмови від загальноприйнятих критеріїв особистості, зокрема, заперечення поведінкової природи цих критеріїв.

Висновки. Стверджується, що єдиний спосіб відповіді на мереологічні заперечення, доступний сцієнтистському філософу розуму, передбачає прийняття погляду, згідно з яким звичайна психологічна мова є теоретичною конструкцією та підлягає фальсифікації на основі висновків нейронаукових досліджень. Визнання такої позиції призводить до концептуального протистояння між альтернативними підходами: твердження про недоречність приписування психологічних предикатів частинам організму вступає в суперечність із тезою про те, що така недоречність постає лише у разі догматичного прийняття повсякденної мовної практики як абсолютної.

У дослідженні обґрунтовується, що філософія повсякденної мови містить аргументацію, яку неможливо ігнорувати з позицій сцієнтизму. Зокрема, доводиться, що єдиний спосіб подолати мереологічні заперечення передбачає прийняття концепції особистості, яка є несумісною з натуралістичними підходами до ментальності. Відповідно, лише щодо людини або істоти, поведінка якої подібна до людської, може коректно вживатися висловлювання про наявність відчуттів, бачення, слуху, свідомості або несвідомості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bennett M.R., Hacker P.M.S. *Philosophical Foundations of Neuroscience. Behavior and Philosophy*. 2003. Vol. 34. P. 71-87.
2. Dennett D. *The Part of Cognitive Science that is Philosophy. Topics in Cognitive Science*. 2009. Vol. 1. P. 231-236.
3. Fennel J. A. *Scientism, Ontology, and Morality: Reclaiming Moral Knowledge. Dissertation, University of Georgia*, 1999. P. 201.
4. Hacker P. M. S. *Men, minds and machines. In Wittgenstein, meaning and mind. Blackwell*, 1993. P. 89–111.
5. Hylton P. G. *Kemp Willard Van Orman Quine. Stanford University*. URL: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2023/entries/quine/> (дата звернення 15.03.2025).
6. Kenny A. *The Legacy of Wittgenstein. Oxford: Blackwell*, 1984. P. 172.
7. Pautz A. *Intentionalism and Perceptual Presence. Philosophical Perspectives*. 2007. Vol. 21. P. 495-541.
8. Robinson D.N. *Review of Philosophical Foundations of Neuroscience. Philosophy*. 2004. Vol. 307. P. 141-146.

9. Tonner P. Wittgenstein on forms of life: a short introduction. *E-Logos*. 2017. Vol. 24, No. 1. P. 13-18.
10. Trigg J. The Philosophy of Ordinary Language Is a Naturalistic Philosophy. *Essays in Philosophy*. 2010. Vol. 11, No. 2. P. 197-215.
11. Wittgenstein L. *Philosophical Investigations*. Oxford: Blackwell, 1953. P. 272.

REFERENCES

1. Bennett, M. R., & Hacker, P. M. S. (2003). Philosophical foundations of neuroscience. *Behavior and Philosophy*, 31, 71–87. [In English]
2. Dennett, D. C. (2009). The part of cognitive science that is philosophy. *Topics in Cognitive Science*, 1(2), 231–236. [In English]
3. Fennell, J. A. (1999). *Scientism, ontology, and morality: Reclaiming moral knowledge* (Doctoral dissertation, University of Georgia). [In English]
4. Hacker, P. M. S. (1993). Men, minds and machines. In *Wittgenstein: Meaning and mind* (pp. 89–111). Cambridge, MA: Blackwell. [In English]
5. Hylton, P., & Kemp, G. (2023). Willard Van Orman Quine. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Fall 2023 Edition). Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2023/entries/quine/> [In English]
6. Kenny, A. (1984). *The legacy of Wittgenstein*. Oxford: Blackwell. [In English]
7. Pautz, A. (2007). Intentionalism and perceptual presence. *Philosophical Perspectives*, 21, 495–541. [In English]
8. Robinson, D. N. (2004). Review of *Philosophical Foundations of Neuroscience*. *Philosophy*, 79(307), 141–146. [In English]
9. Tonner, P. (2017). Wittgenstein on forms of life: A short introduction. *E-Logos*, 24(1), 13–18. [In English]
10. Trigg, J. (2010). The philosophy of ordinary language is a naturalistic philosophy. *Essays in Philosophy*, 11(2), 197–215. [In English]
11. Wittgenstein, L. (1953). *Philosophical investigations* (G. E. M. Anscombe, Trans.; G. E. M. Anscombe & R. Rhees, Eds.). Oxford: Blackwell. [In English]

Sobolievskiy Pavlo Andriyovych

Candidate of Philosophical Sciences,

Postdoctoral Researcher at the

Department of History of Philosophy Faculty of Philosophy,

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

64/13, Volodymyrska str., Kyiv, Ukraine

orcid.org/0009-0002-6894-7244

APPLYING THE METHODOLOGY OF THE ORDINARY LANGUAGE PHILOSOPHY TO OVERCOME THE MEREOLOGICAL ARGUMENT AGAINST THE PHILOSOPHY OF MIND

Problem. *At the current stage of development in the cognitive sciences, researchers are working with vast volumes of empirical data in an effort to explain cognitive phenomena by examining various states and processes within the brain. A core objective of neuroscientific inquiry is the empirical identification of the nervous system's structural and functional characteristics, which involves verifying facts related to its morphology and operational dynamics. Cognitive neuroscience, in particular, seeks to construct explanatory models of the neural mechanisms underlying perception, cognition, emotion, and volition. These models are validated through experimental analysis.*

However, addressing a number of conceptual challenges – such as clarifying the nature of concepts like “thinking,” “memory,” and “imagination,” and examining the logical relationships between them (e.g., between perception and sensation, or consciousness and self-awareness) – requires philosophical insight. Philosophy is uniquely positioned to explore structural and cross-level relationships between conceptual domains, including those between the psychological and the neural, or the mental and the behavioral. Moreover, it plays a critical role in addressing the mereological

argument – the fallacy of explaining the properties of a whole solely through the properties of its parts. In this context, philosophy is essential in providing the methodological foundation for future interdisciplinary work in neuroscience.

Purpose. *To assess the potential of applying insights from analytical philosophy, particularly the ordinary language philosophy, as a methodological tool for addressing the mereological argument within cognitive science.*

Research Methods. *This study employs general scientific methods, including analysis, synthesis, and generalization, to examine how the key principles of the philosophy of ordinary language can be used to overcome the mereological argument in cognitive research.*

Results. *The paper clarifies the challenges posed by the mereological argument, specifically critiquing efforts within neuroscience to reduce psychological phenomena solely to brain processes. It highlights how such an approach can result in conceptual errors. The analysis demonstrates that insights from the philosophy of ordinary language, a major stream within 20th-century analytical philosophy, offer a viable pathway for addressing these issues within the cognitive sciences.*

Key words: *cognitive sciences, ordinary language philosophy, mereological argument, analytical philosophy, philosophy of mind.*